

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

І.І. ЯРМОШИК

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТЬ СТУДЕНТІВ
ІСТОРИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ З ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
«ІСТОРІОГРАФІЯ АРХЕОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

ЖИТОМИР

2021

УДК 30(100)

Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка, протокол № 13 від 25 червня 2021 р.

Р е ц е н з е н т и :

Махорін Г.Л. – кандидат історичних наук, доцент кафедри гуманітарних наук Поліського національного університету;

Кондратюк Ю. С.. – кандидат історичних наук, доцент кафедри гуманітарних і соціальних наук Державного університету «Житомирська політехніка»;

Стельникович С.В.– доктор історичних наук, професор кафедри історії України Житомирського державного університету імені Івана Франка

Ярмошик І.І. Методичні рекомендації для підготовки до занять студентів історичного факультету з освітньої компоненти «Історіографія археологічних досліджень». – Житомир: Вид. ЖДУ ім. І. Франка, 2021. – 30 с.

Видання орієнтоване для надання методичної допомоги студентам історичного факультету у вивченні освітньої компоненти «Історіографія археологічних досліджень». Методична розробка містить програму навчальної дисципліни, навчальний план, плани семінарських занять, завдання для самостійної роботи, примірні тестові завдання, контрольні питання, список рекомендованої літератури.

Методичні рекомендації розроблені доктором історичних наук **І.І. Ярмошиком** відповідно до навчальної програми освітньої компоненти „Історіографія археологічних досліджень».

УДК 30(100)

© І.І.Ярмошик

© Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЗМІСТ

Вступ	4
Програма вивчення освітньої компоненти «Історіографія археологічних досліджень»	6
Орієнтовний навчально-тематичний план	8
Плани семінарських занять	10
Завдання для самостійної роботи	17
Як краще готуватися до семінарських занять	18
Організація самостійної роботи студентів	19
Зразки тестових завдань	19
Контрольні питання до заліку з предмету.....	22
Критерії для оцінювання знань студентів	24
Рекомендована література	25

ВСТУП

Новітні традиції поступу європейської та вітчизняної історичної науки загалом та археологічної зокрема неможливі без оволодіння конкретними знаннями та чіткими уявленнями про зародження та поступ системи знань у відповідній сфері наукового вивчення, завдання та мету діяльності науково-дослідницьких установ, формальних та неформальних об'єднань науковців, котрі працювали на поприщі вивчення історичного процесу та продовжують належні дослідження відповідно до сучасних завдань, ідеологічних переконань, а можливо й упереджень. Принципову вагу у цьому контексті та у професійному формуванні істориків має історіографія, завданням якої є ознайомити фахівців історичної спеціальності у першу чергу з розвитком історії як науки, зі спеціалізованою фаховою літературою з основних проблем вітчизняного минулого (а іноді й із дилетантською, аматорськими дослідженнями), покликана навчити свідомо аналізувати й оцінювати результати історичних досліджень, полегшити вибір проблематики власних наукових пошуків. Термін історіографія автор даних методичних рекомендацій розуміє відповідно до загальноприйнятих уявлень в трьох основних значеннях: 1) написання зведених курсів, системних викладів про історичне минуле певної країни. 2) фахову наукову літературу з певної проблеми, періоду. 3) але в першу чергу дефініція “історіографія” розуміється як історія історичних (в нашому випадку історико-археологічних) знань, розвиток історично-археологічної думки, археологічної науки в цілому і в Україні зокрема. Власне у такому розумінні складено пропоновані методичні рекомендації вивчення освітньої компоненти «Історіографія археологічних досліджень» – як наукову галузь історичної науки про розвиток археологічних досліджень в Україні.

Безпосередньо увагу приділимо теоретичним основам досліджень, поступу методики ведення досліджень, їх проблематики, розширення джерельної бази, методи осмислення і критики джерел.

Основні вимоги до знань:

Усвідомлення суспільних та освітньо-культурних умов розвитку археологічної науки на різних етапах державного розвитку України.

Вивчення тих чи інших проблем минулого, вироблення істориками-археологами певних концепцій історико-археологічного розвитку.

Вивчення історії археологічної науки покликане дати відповіді на такі питання як етапи її розвитку, проблеми методології, еволюції головних напрямків і шкіл. Важливим аспектом вивчення курсу буде також ознайомлення з розвитком методологічних прийомів археологічних досліджень. Розвиток історико-археологічної думки ми будемо розглядати в тісному зв'язку з розвитком інших суспільно-політичних наук – філософії, історії,

спеціальних історичних дисциплін.

Студенти мають розуміти розвиток загалом світового історичного процесу, зокрема його найдавніші періоди від кам'яного віку до середньовіччя, з-поміж іншого знати й давню історію європейських країн.

Важливим завданням, сприяти вирішенню якого покликано вивчення курсу - орієнтуватись у науковій літературі з основних проблем світової історії, пропагувати життя і творчість провідних істориків-археологів.

Такі знання допоможуть студентам-історикам глибше засвоїти і зрозуміти форми і методи науково-дослідницької роботи в конкретних сферах історичної науки та пропагандистської діяльності і популяризації історії та культури народів світу .

Мета та завдання навчальної дисципліни. Метою викладання навчальної дисципліни «Історіографія археологічних досліджень» є ознайомити студентів історичної спеціальності з розвитком археології як науки, з наявною науковою літературою з основних проблем вітчизняної археології, навчити критично аналізувати й оцінювати її, полегшити вибір тем для наукових досліджень. Головна увага приділятиметься теоретичним проблемам науки, розвитку методики досліджень, проблематики наукових досліджень, поступового розширення джерельної бази, джерелознавчі підходи, прийоми критики джерел, практичний вплив археологічної науки на життя і навпаки. В центрі уваги при вивченні дисципліни перебуватиме постать конкретного вченого-археолога, дослідника минулого, діяльність науково-дослідницьких установ, матеріали наукових періодичних видань.

Студент повинен знати та вміти:

- Володіти археологічним матеріалом, понятійним апаратом і науковою термінологією археологічної науки.
- Виховати у собі можливість керуватися в житті моральними й етичними нормами, з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій.
- Доказово на основі фактів аргументувати та відстоювати особисту наукову позицію, базовану на здобутих знаннях, переконаннях і гуманістичних цінностях.
- Аналізувати інформацію, дотримуючись принципів наукової об'єктивності й неупередженості.
- Професійно вести дискусії на історичні та суміжні теми; співвідносити знання про минуле з сучасними тенденціями розвитку суспільства.
- Реконструювати події давньої історії на основі історичних джерел (археологічних пам'яток) і напрацювань історіографії.
- Вести науково-пошукову та науково-дослідницьку роботу з проблем археології України

ПРОГРАМА

вивчення освітньої компоненти «Історіографія археологічних досліджень»

Модуль 1. Історія археологічних досліджень науковими товариствами та науковими установами в Україні

Тема 1. Предмет і завдання курсу «Історіографія археологічних досліджень».

Предмет і завдання «Історіографії археологічних досліджень». Історіографія як наука про розвиток історично-археологічних знань, досліджень. Об'єкти історіографічних досліджень в галузі археології. Джерельна база історіографії археологічних досліджень. Розвиток історіографічних досліджень в Україні в галузі археологічної науки.

Тема 2. Становлення археологічних досліджень в Україні у першій половині XIX ст..

Перші прояви інтересу до археологічних старожитностей на українських теренах. Антикварний період в розвитку археології. Перші дослідження археологічних старожитностей у першій половині XIX ст.: археологічні пошуки З.Доленги-Ходаківського, Є.Болховитінова, К.Сенкевича. Першу зведені праці про українські старожитності М.Грабовського, І. Фундукля, М.Максимовича. Археологічні пошуки членів Київської археографічної комісії: О. Ставровського, М.Іванішева, участь Т.Шевченка у вивченні археологічних старожитностей. Зародження інтересу до вивчення скіфських курганів.

Тема 3. Археологічні дослідження українськими науково-історичними товариствами у другій половині XIX ст..

Роль Київського університету св. Володимира у становленні наукових археологічних досліджень в Україні. Московське археологічне товариство та його внесок у вивчення українських старожитностей. Археологічні з'їзди та їх роль в активізації археологічного вивчення українських регіонів. Археологічні дослідження в рамках наукових товариств України: Одеського товариства історії та старожитностей, Історичного товариства Нестора Літописця

Тема 4. Археологічні дослідження українських науковців у другій половині XIX – початку XX ст.

Роль та місце В.Антоновича у становленні та розвитку наукових засад української археологічної науки. Початок науково-археологічних досліджень В.Хвойка, Хв. Вовка, С. Гамченка. Основні напрямки їх археологічних досліджень. Відкриття та початок вивчення важливих археологічних пам'яток в Україні. Наукові публікації з проблем археології України.

Тема 5. Наукова діяльність археологічних наукових установ у 20-30 х роках XX ст.

Суспільно-політичні та науково-освітні умови розвитку археологічних зацікавлень в Україні у 1920- 1930-х роках. Заснування ВУАН та археологічних установ при ній. ВУАК: становлення та

основні напрямки його досліджень. Науковці, які працювали у ВАУКу, їх наукові праці. Комісії ВУАК та їх діяльність. Кабінет антропології та етнології імені Хв.Вовка при ВУАН та його археологічні дослідження. М.Рудинський та його дослідження палеоліту в Україні. Секція історії матеріальної культури та її діяльність. Інститут історії матеріальної культури: заснування, основні напрямки наукових вивчень. Науковці, які працювали в ПМК. Наукові видання з археології у 20-х – 30-х роках ХХ ст..

Тема 6. Інститут археології України: становлення та етапи розвитку.

Наукова необхідність та умови заснування Інституту археології в системі АН УРСР. Перші роки функціонування інституту. Напрямки наукових досліджень. Провідні науковці Інституту у 30-х роках. Доля Інституту та фахівців археологів у роки Другої світової війни. Відновлення діяльності Інституту у післявоєнні роки. Етапи розвитку Інституту у 60-80-х роках. Інститут в сучасних умовах: структура, науковці, напрямки досліджень. Наукові видання Інституту.

Тема 7. Дослідження кам'яного віку в Україні

Історія досліджень палеоліту на території України. Дослідники раннього палеоліту. Господарство та знаряддя праці людей раннього палеоліту на землях України в дослідженнях археологів. Стоянки палеоліту на Україні. Вивчення кліматичних трансформації в кам'яному віці та встановлення геологічної сучасності. Господарські заняття та знаряддя праці в мезоліті. Вивчення культур надчорноморської культурної зони на території України та культур балтійської культурної зони на території України в часи мезоліту. Проблема неолітичної революція: поняття та її складових у вивченні українських археологів. Господарство та знаряддя праці людей епохи неоліту. Приручення домашніх тварин. Суспільні трансформації в часи неоліту. Буго-дністрівська культура. Культура лінійно-стрічкової кераміки. Сурсько-дніпровська культура. Дніпро-донецька культура. Культура ямково-гребінцевої кераміки. Дослідники кам'яного віку в Україні.

Тема 8. Дослідження трипільської культури та проблем енеоліту в Україні

Історія відкриття трипільської культури. В Хвойка та його попередники. Діяльність трипільської комісії ВУАК, її активні вчені дослідники: Петро Курінний, Валерія Козловська. Тетяна Пассек та її внесок у вивчення трипільської культури. Дослідження пам'яток трипільської культури в післявоєнний час. Сучасні проблеми вивчення трипільської культури. Дослідники трипільської культури в Україні. Енеолітичні культури в сучасних вивченнях археологів.

Тема 9. Дослідження бронзового віку в Україні.

Початок вивчення бронзового віку в Україні. Головні археологічні культури бронзового віку в Україні. Історія відділу археології енеоліту та бронзового віку та напрямки його

досліджень. С. С. Березанська та її внесок у вивчення культур бронзового віку. Сучасні проблеми у вивченні бронзового віку.

Тема 10. Проблеми раннього залізного віку у дослідженнях українських археологів.

Поняття раннього залізного віку в археологічній науці. Проблема освоєння людиною заліза в археологічній науці. Кіммерійська доба та її дослідники в Україні. Скіфська доба та її дослідники. Борис Мозолевський та його дослідження курганів. Олександр Тереножкін та його археологічні дослідження. Археологічне вивчення античних міст- держав Північного Причорномор'я.

Тема 11. Походження та рання історія слов'ян у археологічних дослідженнях

Писемні свідчення про появу слов'ян на історичній арені. Зарубинецька культура: відкриття та дослідження. Черняхівська культура: відкриття та дослідження. Проблема етногенезу слов'ян в науковій літературі. Археологічні дослідження Іона Винокура. Дослідники ранньослов'янської археології: Петров Віктор Платонович. Дослідники ранньослов'янської археології: Баран Володимир Дмитрович. Поховальний обряд ранніх слов'ян у світлі археологічних даних .

Тема 12. Історія Київської Русі в дослідженнях українських археологів

Заснування Києва в світлі археологічних джерел. Археологічне дослідження давньоруських городищ. Поховальний обряд часів Київської Русі у світлі археологічних даних . Господарство та ремесла Київської Русі у світлі археологічних досліджень. Археологи дослідники Київської Русі: Борис Рибаків, Петро Толочко, Михайло Брайчевський та інші.

ОРІЄНТОВНИЙ НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма					Заочна форма						
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі				
		Л.	Сем.	Лаб	Інд.	С.р.		Л.	Сем.	Лаб	Інд.	С.р.
Модуль 1. Історія археологічних досліджень науковими товариствами та науковими установами в Україні												
Тема 1. Предмет і завдання курсу «Історіографія археологічних досліджень».	6	1			5	8				8		
Тема 2. Становлення археологічних досліджень в	9	1			8	10				10		

Україні у першій половині XIX ст..											
Тема 3. Археологічні дослідження українськими науково-історичними товариствами у XIX ст	10	2	2			6	10	2			8
Тема 4. Археологічні дослідження українських науковців у другій половині XIX – початку XX ст.	8	2				6	12		2		10
Тема 5. Наукова діяльність археологічних наукових установ у 20-30 х роках XX ст.	10	2	4			6	10	2			8
Тема 6. Інститут археології України: становлення та етапи розвитку	10	2	2			6	12	2	2		8
Тема 7. Дослідження кам'яного віку в Україні	10	2				8	8				8
Тема 8. Дослідження трипільської культури та проблем енеоліту в Україні	12	2	2			8	10		2		8
Тема 9. Дослідження бронзового віку в Україні.	11	2				7	10				10
Тема 10. Проблеми раннього залізного віку у дослідженнях українських археологів.	12	2	2			8	10				10
Тема 11. Походження та рання історія слов'ян у археологічних дослідженнях	10	2	2			6	10	2	2		6
Тема 12. Історія Київської Русі в дослідженнях українських археологів	12	4	2			6	10	2	2		6
Всього	120	24	16			80	120	10	10		100

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

з освітньої компоненти «Історіографія археологічних досліджень»

Семінар 1. Археологічні дослідження українськими науково-історичними товариствами в XIX ст.

1. Зародження інтересу до археологічних пам'яток України у першій половині XIX ст. (З.Доленга-Ходаківський, К.Сенкевич, М.Грабовський)
2. Початок вивчення археологічних пам'яток України українськими вченими у середині XIX ст. (М.Максимович, І.Фудуклей та інші).
3. Археологічні дослідження працівниками Київської Тимчасової комісії по розгляду давніх актів (М.Іванішев, Т.Шевченко, О.Ставровський та інші)
4. Археологічні дослідження Володимира Антоновича.
5. Археологічні дослідження С.Гамченка у XIX ст..
6. Археологічні дослідження В.Хвойко

Література:

1. Археологія та історія: навч. посіб. [для викл. і студ. іст. ф-тів вищ. навч. закл., вчителів загальноосвіт. шк.] К. : Стародавній світ, 2012. 366 с.
2. Археологія України: підручник [для студ. історичних спеціальностей вищ. навч. закл.] / І. С. Винокур, Д. Я. Телегін. 2-е вид. доп. і перероб. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2005. 480 с. : іл.
3. Дослідники археології України: енциклопедичний словник-довідник / Г. Г. Мезенцева ; Чернігів: Сіверянська думка, 1997. 205 с.
4. Курінний П. Історія археологічного знання про Україну. – Мюнхен, 1970 – 138 с.
5. Словник-довідник з археології / За ред. Н. О. Гаврилюка. Київ: Наукова думка, 1996. 430 с.
6. Ярмошик І.І. Історичне минуле України у творчому доробку Міхала Грабовського (1804-1863 рр.) / Часопис української історії. Київ, 2020. Вип. 41. С. 61-69.
7. Ярмошик І.І. Кароль Сенкевич як дослідник історії Волині та слов'янщини і культурно-просвітницький діяч першої половини XIX ст.// Часопис Української Історії. – Випуск 15. – Київ, 2009. – С.130 – 136.
8. Ярмошик І.І. Історико-етнографічні дослідження Волині та слов'янщини Зоріана Доленги-Ходаківського// Інтелігенція і влада. Громадсько-політичний науковий збірник. Серія: Історія. Випуск 19. – Одеса: Астропринт, 2010. – С. 232 – 242.

Семінар 2. Наукова діяльність археологічних наукових установ .

1. Московське археологічне товариство та його діяльність

2. Археологічні з'їзди в Російській імперії та їх українська археологічна проблематика
3. Археологічні дослідження в Історичному Товаристві Нестора-Літописця
4. Археологічні дослідження в товаристві дослідників Волині та Городоцькому музеї барона Ф. Штейнгеля
5. Археологічні дослідження в Одеському товаристві історії і старожитностей
6. Історія заснування та діяльність ВУАК.
7. Члени ВУАК та їх дослідження: Ф.Шмідт, Ф.Ернст, М.Біляшівський, О. Новицький та інші

Література:

1. Курінний П. Історія археологічного знання про Україну. – Мюнхен, 1970 – 138 с.
2. Одиннадцатый археологический съезд в Киеве. Москва, 1897. 38 с.
3. Протоколы заседаний Киевского отделения предварительного комитета по устройству в Киеве XI археологического съезда// Университетские известия. 1898. № 2.
4. Протоколы заседаний Харьковского предварительного комитета по устройству XII археологического съезда. Труды Харьковского предварительного комитета по устройству XII археологического съезда: в 2 т. / за ред. Е.К. Редина. Харьков, 1902. Т. 1. 547 с.
5. Сведения о заседаниях Исторического общества Нестора летописца в 1873-77 гг. // Чтения в историческом обществе Нестора-летописца. 1879. Кн. 1.
6. Сведения о заседаниях общества // Чтения в историческом обществе Нестора-Летописца. 1900. Кн. 14. 192 с.
7. Сведения о заседаниях общества // Чтения в историческом обществе Нестора-Летописца. 1899. Кн. 13.
8. Сведения о заседаниях общества // Чтения в историческом обществе Нестора-Летописца. 1901. Кн. 16. Вып. 4. 96 с.
9. Третий археологический съезд в Киеве. Киев, 1878. 35 с.
10. Юренко С.П. Археологічні з'їзди в Україні. Київ: Шлях, 2004. 44 с.
11. Білокінь С., Курінний П. П. // Вчені Інституту історії України: Біобібліографічний довідник. К., 1998.
12. Білокінь С. Козловська Валерія Євгенівна // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. – К. : Наук. думка, 2007. – Т. 4 : Ка – Ком. – С. 437.
13. Відейко М. Ю. Організаційний експеримент: Трипільська комісія. Археологія і давня історія України, № 9, 2012. С. 84-92

14. Дослідники археології України: енциклопедичний словник-довідник / Г. Г. Мезенцева ; Чернігів: Сіверянська думка, 1997. 205 с.
15. Кот С. Всеукраїнський археологічний комітет // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наук. думка, 2003. — Т. 1 : А – В. — С. 657.
16. Курінний П. Історія археологічного знання про Україну. – Мюнхен, 1970 – 138 с.
17. Нестуля С. Становлення Всеукраїнського археологічного комітету ВУАН (середина 1920-х років) – Полтава, 1997.
18. Шовкопляс І. Г. Археологічні дослідження на Україні (1917 – 1957). К., 1957.

Семінар 3. Інститут археології НАН України: історія становлення та розвитку і його наукові студії.

1. Становлення та перші роки діяльності Інституту.
2. Інститут археології в часи війни 1941 – 1944 р.
3. Інститут археології у повоєнні роки.
4. Основні напрямки діяльності Інституту.
5. Наукові періодичні видання Інституту.
6. Директори Інституту та їх напрямки археологічних студій.

Література

1. Славін Л. Двадцять п'ять років археологічних досліджень Академії Наук УРСР. // Археологія. – 1947. – Вип. 1. С. 65 – 82.
2. Толочко П. Інституту археології НАН України – 80 років // Археологія. – 1999. - № 4. – С. 3 – 9.

Семінар 4. Дослідження трипільської культури та проблем енеоліту в Україні.

1. Дослідження трипільської культури.
2. Комісія трипільської культури ВУАК.
3. Вивчення бронзового віку в Україні.
4. Археологічні дослідження С.Березовської.
5. Археологічні дослідження І. Свешнікова

Література

1. Артеменко И. И. Отдел археологии эпохи энеолита и бронзы // 50 лет Институту археологии АН УССР. – К., 1984. – С. 34 – 40.

2. Биляшевский Н.Ф. Раскопки у м. Триполья, Киевского уезда. // Археологическая летопись Южной России. — 1899. — 1. С. 8 – 9.
3. Залізняк Л. Трипілля очима науковців і політиків // Археологія. – 2004. - № 3. – С. 95 – 103.
4. Отрощенко В. В. Відділ археології енеоліту - бронзового віку // Інститут археології Національної академії наук України. 1918 – 2014. – К.: ВД «АДЕФ-Україна», 2015. - С. 110 – 125
5. Отрощенко В. В. Проблема формування наукових шкіл на прикладі Відділу археології енеоліту та бронзового віку ІА АН УРСР / НАНУ // Наукові студії / Історико-краєзнавчий музей м. Винники. – 2013. – Вип. 6. – Львів - Винники, 2013. - С. 3 – 12.

Семінар 5. Проблеми раннього залізного віку у дослідженнях українських археологів

6. Поняття залізного віку.
7. Кіммерійська доба та її дослідники в Україні.
8. Скіфська доба та її дослідники.
9. Борис Мозолевський та його дослідження курганів.
10. Олександр Тереножкін та його археологічні дослідження.
11. Археологічне вивчення античних міст- держав Північного Причорномор'я

Семінар 6. Походження та рання історія слов'ян в археологічних дослідженнях.

1. Писемні свідчення про появу слов'ян на історичній арені
2. Зарубинецька культура: відкриття та дослідження
3. Черняхівська культура: відкриття та дослідження
4. Проблема етногенезу слов'ян в науковій літературі.
5. Археологічні дослідження Іона Винокура
6. Дослідники ранньослов'янської археології : Баран Володимир Дмитрович, Петров Віктор Платонович

Література

1. Винокур І. Історія та культура черняхівських племен Дністро-Дніпровського межиріччя II – Vст. Н.е. – К.1972. – 180 с.
2. Давня і середньовічна історія України (історико-археологічний збірник) На пошану Іона Винокура з нагоди його 70-річчя. – Кам'янець-Подільський, 2000. – 360 с.

3. Дослідники археології України: енциклопедичний словник-довідник / Г. Г. Мезенцева ; Чернігів: Сіверянська думка, 1997. 205 с.
4. Мартиняк І. Ібн Фадлан про поховальні вірування та обряди східних слов'ян.// Міфологія і фольклор - № 1-2. – 2016. – С. 136 – 142
5. Словник-довідник з археології / За ред. Н. Гаврилюка. Київ: Наукова думка, 1996. 430 с.
6. Шовкопляс І. Г. Археологічні дослідження на Україні (1917 – 1957). К., 1957.

Семінар 7. Археологічне вивчення Київської Русі.

1. Заснування Києва в світлі археологічних джерел.
2. Археологічне дослідження давньоруських городищ
3. Поховальний обряд ранніх слов'ян у світлі археологічних даних
4. Поховальний обряд часів Київської Русі у світлі археологічних даних
5. Господарство та ремесла Київської Русі у світлі археологічних досліджень
6. Археологи дослідники Київської Русі: Борис Рібаков.
7. Археологи дослідники Київської Русі: Петро Толочко
8. Археологи дослідники Київської Русі: Михайло Брайчевський
9. Археологи дослідники Київської Русі:

Література

1. Адамишин О. Дослідження давньоруського періоду працівниками відділу археології інституту суспільних наук АН УРСР // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині, 2012. Вип. 16. - С. 541 – 550.
2. Бадах Ю. До питання щодо походження Києва. // Вісник КНТЕУ. – 2012, № 2. С. 135 – 144.
3. Бондарець О.В. Специфіка вивчення давньоруських городищ.// Наукові записки. Том.49. Теорія та історія культури , 2006. – С. 76 – 86.
4. Брайчевський М.Ю. Коли я як виник Київ. – К., 1963. – 164 с..
5. Івакін Г. Історія археологічних досліджень давньоруських поховальних пам'яток Києва.// Древности. 2011. – С. 302 – 311.
6. Історія відділу археології Києва // <http://iananu.org.ua/struktura-ia/naukovi-viddili/viddil-arkheologiji-kieva/istoriya>
7. Карплюк Г. Біля витоків вивчення етногенезу слов'ян// Наукові записки. Том.20. історичні науки. Ч.1. – С. 41 – 45.
8. Мартиняк І. Ібн Фадлан про поховальні вірування та обряди східних слов'ян.// Міфологія і фольклор - № 1-2. – 2016. – С. 136 – 142.
9. Толочко П. Древний Киев. – К., 1976. – 208 с.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

з освітньої компоненти «Історіографія археологічних досліджень»

Тема 1. Предмет і завдання курсу «Історіографія археологічних досліджень».

Опрацювати проблемні питання:

- Історіографія як наука про розвиток історично-археологічних знань, досліджень.
- Об'єкти історіографічних досліджень в галузі археології.
- Джерельна база історіографії археологічних досліджень.
- Розвиток історіографічних досліджень в Україні в галузі археологічної науки.

Тема 2. Становлення археологічних досліджень в Україні у першій половині XIX ст..

Опрацювати проблемні питання:

- Перші прояви інтересу до археологічних старожитностей на українських теренах.
- Антикварний період в розвитку археології.
- Перші дослідження археологічних старожитностей у першій половині XIX ст.: археологічні пошуки З.Доленги-Ходаківського, Є.Болховитінова, К.Сенкевича.
- Першу зведені праці про українські старожитності М.Грабовського, І. Фундукля, М.Максимовича.
- Археологічні пошуки членів Київської археографічної комісії: О. Ставровського, М.Іванішева, участь Т.Шевченка у вивченні археологічних старожитностей.
- Зародження інтересу до вивчення скіфських курганів.

Тема 3. Археологічні дослідження українськими науково-історичними товариствами у другій половині XIX ст..

Опрацювати проблемні питання:

- Роль Київського університету св. Володимира у становленні наукових археологічних досліджень в Україні.
- Московське археологічне товариство та його внесок у вивчення українських старожитностей.
- Археологічні з'їзди та їх роль в активізації археологічного вивчення українських регіонів.
- Археологічні дослідження в рамках наукових товариств України: Одеського товариства історії та старожитностей, Історичного товариства Нестора Літописця

Тема 4. Археологічні дослідження українських науковців у другій половині XIX – початку XX ст.

Опрацювати проблемні питання:

- Роль та місце В.Антоновича у становленні та розвитку наукових засад української археологічної науки.
- Початок науково-археологічних досліджень В.Хвойка, Хв. Вовка, С. Гамченка.
- Основні напрямки їх археологічних досліджень.
- Відкриття та початок вивчення важливих археологічних пам'яток в Україні. Наукові публікації з проблем археології України.

Тема 5. Наукова діяльність археологічних наукових установ у 20-30 х роках ХХ ст.

Опрацювати проблемні питання:

- Суспільно-політичні та науково-освітні умови розвитку археологічних зацікавлень в Україні у 1920- 1930-х роках.
- Заснування ВУАН та археологічних установ при ній.
- ВУАК: становлення та основні напрямки його досліджень.
- Науковці, які працювали у ВАУКУ, їх наукові праці. Комісії ВУАК та їх діяльність.
- Кабінет антропології та етнології імені Хв.Вовка при ВУАН та його археологічні дослідження. М.Рудинський та його дослідження палеоліту в Україні.
- Секція історії матеріальної культури та її діяльність.
- Інститут історії матеріальної культури: заснування, основні напрямки наукових вивчень. Науковці, які працювали в ПМК.
- Наукові видання з археології у 20-х – 30-х роках ХХ ст..

Тема 6. Інститут археології України: становлення та етапи розвитку.

Опрацювати проблемні питання:

- Наукова необхідність та умови заснування Інституту археології в системі АН УРСР.
- Перші роки функціонування інституту. Напрямки наукових досліджень. Провідні науковці Інституту у 30-х роках.
- Доля Інституту та фахівців археологів у роки Другої світової війни.
- Відновлення діяльності Інституту у післявоєнні роки.
- Етапи розвитку Інституту у 60-80-х роках.
- Інститут в сучасних умовах: структура, науковці, напрямки досліджень. Наукові видання Інституту.

Тема 7. Дослідження кам'яного віку в Україні

Опрацювати проблемні питання:

- Історія досліджень палеоліту на території України.

- Вивчення кліматичних трансформації в кам'яному віці та встановлення геологічної сучасності.
- Господарські заняття та знаряддя праці в мезоліті.
- Вивчення культур надчорноморської культурної зони на території України та культур балтійської культурної зони на території України в часи мезоліту.
- Проблема неолітичної революція: поняття та її складових у вивченні українських археологів.
- Суспільні трансформації в часи неоліту. Неолітичні культури на території України. Б'югдністрівська культура. Культура лінійно-стрічкової кераміки. Сурсько-дніпровська культура. Дніпро-донецька культура. Культура ямково-гребінцевої кераміки.
- Дослідники кам'яного віку в Україні.

Тема 8. Дослідження трипільської культури та проблем енеоліту в Україні

Опрацювати проблемні питання:

- Історія відкриття трипільської культури. В Хвойка та його попередники.
- Діяльність трипільської комісії ВУАК, її активні вчені дослідники: Петро Курінний, Валерія Козловська. Тетяна Пассек та її внесок у вивчення трипільської культури.
- Дослідження пам'яток трипільської культури в післявоєнний час.
- Сучасні проблеми вивчення трипільської культури.
- Дослідники трипільської культури в Україні.
- Енеолітичні культури в сучасних вивченнях археологів.

Тема 9. Дослідження бронзового віку в Україні.

Опрацювати проблемні питання:

- Початок вивчення бронзового віку в Україні.
- Головні археологічні культури бронзового віку в Україні.
- Історія відділу археології енеоліту та бронзового віку та напрямки його досліджень.
- С. С. Березанська та її внесок у вивчення культур бронзового віку.
- Сучасні проблеми у вивченні бронзового віку.

Тема 10. Проблеми раннього залізного віку у дослідженнях українських археологів.

Опрацювати проблемні питання:

- Поняття раннього залізного віку в археологічній науці.
- Проблема освоєння людиною заліза в археологічній науці.
- Кіммерійська доба та її дослідники в Україні.

- Скіфська доба та її дослідники. Борис Мозолевський та його дослідження курганів. Олександр Тереножкін та його археологічні дослідження.
- Археологічне вивчення античних міст- держав Північного Причорномор'я.

Тема 11. Походження та рання історія слов'ян у археологічних дослідженнях

Опрацювати проблемні питання:

- Писемні свідчення про появу слов'ян на історичній арені.
- Зарубинецька культура: відкриття та дослідження.
- Черняхівська культура: відкриття та дослідження.
- Проблема етногенезу слов'ян в науковій літературі.
- Археологічні дослідження Іона Винокура.
- Дослідники ранньослов'янської археології: Петров Віктор Платонович, Баран Володимир Дмитрович.
- Поховальний обряд ранніх слов'ян у світлі археологічних даних .

Тема 12. Історія Київської Русі в дослідженнях українських археологів

Опрацювати проблемні питання:

- Заснування Києва в світлі археологічних джерел.
- Археологічне дослідження давньоруських городищ.
- Поховальний обряд часів Київської Русі у світлі археологічних даних.
- Господарство та ремесла Київської Русі у світлі археологічних досліджень.
- Археологи дослідники Київської Русі: Борис Рибаків, Петро Толочко, Михайло Браичевський та інші.

ЯК КРАЩЕ ГОТУВАТИСЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

З-поміж видів навчальної роботи студентів вагоме місце посідають семінарські заняття. Вони є важливою формою засвоєння навчального матеріалу. Головна мета семінару – поглибити й систематизувати вивчення важливих і актуальних тем навчального курсу, сформувати в студентів навички й потребу подальшої самоосвітньої діяльності.

Теми семінарів подаються за окремими розділами. Семінарські заняття частково повторюють, але здебільшого доповнюють і поглиблюють матеріал лекційного курсу.

Готуючись до них, студенти повинні вчитися конспектувати та аналізувати історичні праці, навчальну літературу, підручники, посібники, систематизовувати знання, отримані з різних історіографічних джерел. Не варто обмежуватись лише одним підручником чи посібником, слід працювати з монографіями, статтями. У процесі підготовки до семінарського

заняття варто звертатися за порадою до викладача.

Основним орієнтиром у підготовці до заняття є план семінару, відповідно до якого опрацьовуються рекомендовані джерела, матеріал підручників, додаткової літератури. Підготовку треба починати із знайомства з відповідним розділом підручника, щоб мати загальне уявлення про проблему та зосередитися на поставлених питаннях. Механічне, докладне переписування підручника, ксерокопіювання і підкреслення в тексті з подальшим зачитуванням його на занятті недопустиме, оскільки не призводить до поглиблення знань. Варто свідомо опрацювати текст, зрозуміти суть питання, викласти його своїми словами у формі тез, конспекту із зазначенням основних фактів. Обов'язково слід робити посилання на джерело.

Слід мати на увазі, що література не обмежується запропонованим списком, варто здійснювати самостійний бібліографічний пошук матеріалу. Підбір додаткових праць необхідно здійснювати за такими критеріями, як науковий рівень, новизна, оригінальність матеріалу.

Під час виступу на семінарі для отримання високої позитивної оцінки, слід вільно володіти матеріалом. Виступ не повинен бути ні надто коротким, ні надмірно затягнутим (не більше 7-10 хвилин). Необхідно повно та чітко висвітлити поставлене питання, дотримуватися послідовності викладу, підкреслювати найважливіші моменти та робити короткі висновки, говорити просто і зрозуміло, слідкувати за мовою, інтонацією, правильним уживанням та вимовою слів, наголосами.

Студентська аудиторія має бути активним слухачем (коротко занотувувати ключові слова, висновки, доповнювати, аналізувати відповідь, правильно, по суті ставити запитання до того, хто відповідає, продумувати репліки тощо). Активна робота на семінарі оцінюється додатково.

Критеріями оцінки студентської відповіді на семінарі є: міра використання історіографічних джерел, наукової літератури, повнота розкриття питання, обґрунтованість висновків, зазначення практичного значення матеріалу.

Семінарські заняття є обов'язковими для відвідування студентами. На них ведеться облік поточної успішності. Пропущений семінар з будь-якої причини, як і незадовільна оцінка, підлягають обов'язковому відпрацюванню.

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Педагогічний досвід засвідчує, що самостійна робота сприяє глибшому засвоєнню знань здобувачами, вникнути в наукову проблематику навчальної дисципліни, набути професійних навичок. Без раціонально організованої і систематичної самостійної роботи студенту важко

набути справжню вищу освіту та сформувати навички, необхідні для майбутньої діяльності за фахом.

Самостійна робота передбачає дотримання певних правил.

- Визначити найбільш прийнятні для себе методи роботи і постійно застосовувати їх.
- перд початком роботи, сформулювати її мету, чого хочете досягнути.
- Скласти план роботи і працювати відповідно до нього, стежити за виконанням.
- У процесі роботи проводити самоконтроль і самоперевірку.
- Створити сприятливу обстановку для своєї діяльності і постійно підтримувати її.
- Працювати щодня, систематично, а не від випадку до випадку.

ЗРАЗКИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

1. Історіографія – це наука, яка вивчає

- А) розвиток людського суспільства;
- Б) розвиток політичних структур держави;
- В) розвиток господарства;
- Г) розвиток історико-археологічної науки

2. Об'єктом пізнання в історіографії є ...

- А) діяльність політичних партій;
- Б) історико-археологічні знання представлені в працях фахових дослідників минулого
- В) функціонування народногосподарського комплексу;
- Г) діяльність державних структур.

3. Археологічна культура – це:

- а) сукупність пам'яток на території однієї країни;
- б) сукупність різних пам'яток;
- в) сукупність пам'яток різного часу, обмежених єдиною територією;
- г) сукупність пам'яток з ознаками однакової матеріальної культури;
- д) сукупність археологічних пам'яток, обмежених певною територією і часом

4. Першим в Україні виявив і дослідив пам'ятки Трипільської культури:

- а) І. Забелін;
- б) В. Антонович;
- в) В. Хвойка;
- г) В. Сіцинський;
- д) О. Уваров.

5. Ініціатором проведення Археологічних з'їздів у Російській імперії був:

- а) В.Городцов;
- б) О.Уваров;
- в) С.Гамченко;
- г) В.Спіцин;
- д) Н.Кондаков.

6. З «Білінгенською катастрофою» пов'язують:

- а) початок льодовикового періоду;
- б) початок мезоліту;
- в) неолітичну революцію;
- г) кліматичні зміни в бронзовому віці;
- д) велике переселення народів.

7. Під неолітичною революцією розуміють:

- а) перехід від кочового способу життя до осілого;
- б) перехід від привласнюючих форм господарства до відтворюючих;
- в) перехід від використання кам'яних знарядь праці до мідних;
- г) перехід від мисливського господарства до рибальства;
- д) перехід від родової общини до сусідської.

8. Рештки найдавніших стоянок первісних людей на території України знайдені біля

- а) Коростеня, Києва
- б) Одеси, Кропивницького
- в) с. Королеве (Закарпаття), м. Амвросіївка на Донбасі
- г) в с. Кодня,
- д) поблизу Львова

9. До пам'яток муст'єрського часу відносяться:

- а) Рихта на Житомирщині, Молодове на Дністрі
- б) Кирилівська Мізинська
- в) Коростень. Овруч
- г) Трипілля. Майданецька
- д) Мадлен, Олдувей

10. Який академічний заклад дає дозвіл на проведення археологічних досліджень?

- а) будь який педагогічний університет
- б) обласна державна адміністрація
- в) кожен національний університет
- г) інститут археології НАН України
- д) сільська рада

11. Документ, що надає право на проведення археологічних розкопок це:

- а) наказ ректора університету;
- б) відкритий лист;
- в) санкція;
- г) офіційний лист Верховної Ради;
- д) грамота.

13. Хто з названих археологів відноситься до дослідників неоліту

- а) Д. Телегін
- б) П. Толочко
- в) І. Шовкопляс

- г) В.Смолій
- д) А. Петраускас

14. Хто з названих археологів відноситься до дослідників палеоліту

- а) Д. Телегін
- б) П. Толочко
- в) І. Шовкопляс
- г) В.Смолій
- д) А. Петраускас

15. Волоський мезолітичний могильник досліджував

- а) В. М. Даниленко
- б) П. Толочко
- в) В.Гладилін
- г) В.Смолій
- д) А. Петраускас

16. Хто з названих археологів відноситься до дослідників раннього палеоліту

- а) Д. Телегін
- б) П. Толочко
- в) В.Гладилін
- г) В.Смолій
- д) А. Петраускас

5. Хто з названих археологів відноситься до дослідників давньоруської археології

- а) Д. Телегін
- б) П. Толочко
- в) П.Черниш
- г) В.Смолій
- д) А. Петраускас

10. Хто з названих археологів відноситься до дослідників скіфських курганів

- а) Б.Мозолевський
- б) П. Толочко
- в) М. Гладких
- г) В.Смолій
- д) А. Петраускас

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ З ПРЕДМЕТУ

1. Предмет і завдання навчальної дисципліни «Історіографія археологічних досліджень»
2. Об'єкти історіографічних досліджень в археології
3. Види археологічних пам'яток та археологічна періодизація
4. Зародження інтересу до археологічних пам'яток України серед польських дослідників (З.Доленга-Ходаківський, К.Сенкевич, М.Грабовський)

5. Зародження інтересу до археологічних пам'яток серед українських науковців жителів М.Максимович та інші).
6. Археологічні дослідження працівниками Київської Тимчасової комісії по розгляду давніх актів (М.Іванішев, Т.Шевченко, О.Ставровський та інші)
7. Археологічні дослідження Володимира Антоновича.
8. Археологічні дослідження С.Гамченка у XIX ст..
9. Археологічні дослідження С.Гамченка у 1919 – 1934 рр.
10. Археологічні дослідження В.Хвойко
11. Московське археологічне товариство та його внесок у розвиток археологічних досліджень
12. Археологічні з'їзди в Російській імперії та їх вплив на розвиток археологічного вивчення України
13. Археологічні дослідження в історичному товаристві Нестора-Літописця
14. Археологічні дослідження в товаристві дослідників Волині та Городоцькому музеї барона Ф. Штейнгеля
15. Археологічні дослідження в Одеському товаристві історії і старожитностей
16. Історія заснування та діяльність ВУАК.
17. Члени ВУАК та їх дослідження: Ф.Шмідт, Ф.Ернст, М.Біляшівський, О. Новицький та інші
18. Комісія Кавказознавства ВУАК
19. Трипільська комісія ВУАК та напрямки її досліджень.
20. Основні напрямки роботи ВУАК.
21. Наукові дослідження Петра Курінного
22. Наукові дослідження Валерії Козловської
23. Політичні умови розвитку історико-археологічних досліджень в Україні у 30-ті роки XX ст.
24. Археологічні дослідження працівниками кабінету антропології та етнології імені Ф.Вовка при ВУАН
25. Археологічні дослідження Федора (Хведора) Вовка.
26. Археологічні дослідження Михайла Яковича Рудинського
27. Секція історії матеріальної культури при ВУАН та її внесок у розвиток археологічних досліджень.
28. Наукові дослідження Федора Андрійовича Козубовського.
29. Наукові дослідження Феодосія (Теодосія) Миколайовича Мовчанівського
30. Інститут історії матеріальної культури та його діяльність.
31. Наукові археологічні видання 1920- 1930 –хх рр.
32. Становлення та перші роки діяльності Інституту археології АН УРСР.
33. Микола Іванович Ячменьов – перший директор Інституту археології АН УРСР
34. Інститут археології в часи війни 1941 – 1944 р.
35. Інститут археології у повоєнні роки 1944 – 50-ті роки.
36. Директори інституту археології
37. Напрямки наукової діяльності Інституту археології
38. Інститут археології на сучасному етапі
39. Вивчення палеоліту в Україні
40. Вивчення мезоліту в Україні.
41. Вивчення неоліту в Україні.
42. Дослідження трипільської культури.
43. Вивчення бронзового віку в Україні.
44. Поняття залізного віку.
45. Кіммерійська доба та її дослідники в Україні.
46. Скіфська доба та її дослідники.
47. Борис Мозолевський та його дослідження курганів.
48. Олександр Тереножкін та його археологічні дослідження.

49. Археологічне вивчення античних міст- держав Північного Причорномор'я
50. Писемні свідчення про появу слов'ян на історичній арені
51. Зарубинецька культура: відкриття та дослідження
52. Черняхівська культура: відкриття та дослідження
53. Проблема етногенезу слов'ян в науковій літературі.
54. Археологічні дослідження Іона Винокура
55. Дослідники ранньослов'янської археології: Петров Віктор Платонович
56. Дослідники ранньослов'янської археології: Баран Володимир Дмитрович
57. Заснування Києва в світлі археологічних джерел.
58. Археологічне дослідження давньоруських городищ
59. Поховальний обряд ранніх словян у світлі археологічних даних
60. Поховальний обряд часів Київської Русі у світлі археологічних даних
61. Господарство та ремесла Київської Русі у світлі археологічних досліджень.
62. Археологи дослідники Київської Русі: Борис Рибаків.
63. Археологи дослідники Київської Русі: Петро Толочко
64. Археологи дослідники Київської Русі: Михайло Брайчевський
65. Археологи дослідники Київської Русі.
66. Археологічні дослідження козацьких старожитностей: Дмитро Телегін, Ігор Свешніков.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Кожне завдання, виконане студентом на семінарських заняттях, оцінюється за 100-бальною шкалою:

95 – 100 балів	«відмінно»	змістовна відповідь з використанням додаткової літератури, вміння робити власний аналіз, висновки до питань та активна участь протягом всього заняття; вчасна повна готовність до всіх питань заняття (усно та письмово) або своєчасне повне, змістовне виконання всіх завдань семінарського заняття без зауважень викладача
90 – 94 балів	«відмінно»	змістовна відповідь із використанням додаткової літератури, вміння робити власний аналіз, висновки з питань, хоча б одне доповнення до інших питань протягом заняття; деякі неточності при висвітленні питань; вчасна повна готовність до всіх питань заняття (усно та письмово) або своєчасне повне, змістовне виконання всіх завдань семінарського заняття з деякими неточностями
83 – 89 балів	«добре»	змістовна відповідь або декілька суттєвих, якісних доповнень на занятті з використанням додаткової літератури; допущено неточності у відповіді, деякі недоопрацювання окремих питань чи підпитань; вміння робити власний аналіз, висновки до питань; вчасна готовність відповіді на всі питання заняття (усно та письмово) або своєчасне змістовне виконання завдань семінарського заняття з деякими неточностями та недоопрацюваннями по окремих питаннях
74 – 82 балів	«добре»	змістовна відповідь або декілька доповнень на занятті з використанням додаткової літератури; допущено неточності, неналежне висвітлення окремих питань; вміння робити власний аналіз, висновки до питань; вчасна готовність відповіді на всі питання заняття (усно та письмово) або своєчасне змістовне виконання завдань семінарського заняття з неточностями та недоопрацюваннями по окремих питаннях
67 – 73 балів	«задовільно»	відповідь на питання на основі переважно лекційного матеріалу при використанні деякої додаткової літератури; одне чи декілька невеликих суттєвих доповнень до питань заняття при повній готовності до заняття; неналежні, неякісні власні аналіз та висновки; неповна готовність до всіх або окремих питань заняття (усно та письмово) або неналежне виконання окремих завдань семінарського заняття; пасивна участь студента на практичному занятті при повній готовності (письмово) може оцінюватись викладачем від 60 до 73 балів за результатами можливого усного опитування студента протягом заняття

60 – 66 балів	«задовільно»	непослідовна, неточна, фрагментарна відповідь на питання на основі переважно лекційного матеріалу, відсутність доповнень або несуттєві доповнення до питань заняття; слабкі, неякісні власні аналіз та висновки; неготовність до окремих питань заняття (усно та письмово) або невчасне виконання чи невиконання окремих завдань семінарського заняття (у встановлений викладачем строк);
45 – 59 балів	«незадовільно»	слабке або дуже слабке знання більшості питань на основі лекційного матеріалу; відсутність доповнень до питань; невміння робити власний аналіз, висновки до питань; неготовність до більшості питань практичного заняття (усно та письмово) або невиконання у встановлені викладачем строки більшості завдань семінарського заняття
25 – 44 балів	«незадовільно»	незнання або дуже слабке знання всіх або майже всіх питань на основі лекційного матеріалу; відсутність доповнень до питань; невміння робити власний аналіз, висновки до питань; неготовність до всіх або майже всіх питань практичного заняття (усно та письмово) або невиконання у встановлені викладачем строки завдань семінарського заняття
0 – 24 балів	«незадовільно» без перескладання	для заліків та іспитів Студент за допомогою викладача розпізнає соціальні явища на побутовому рівні, розпізнає окремі поняття курсу, закони, однослівно відповідає на конкретні запитання „так» чи „ні».

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

Основна

1. Археологія та історія: навч. посіб. [для викл. і студ. іст. ф-тів вищ. навч. закл., вчителів загальноосвіт. шк.] К. : Стародавній світ, 2012. 366 с.
2. Археологія України: підручник [для студ. історичних спеціальностей вищ. навч. закл.] / І. С. Винокур, Д. Я. Телегін. 2-е вид. доп. і перероб. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2005. 480 с. : іл.
3. Адамишин О. Дослідження давньоруського періоду працівниками відділу археології інституту суспільних наук АН УРСР // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині, 2012. Вип. 16. - С. 541 – 550.
4. Бадах Ю. До питання щодо походження Києва. // Вісник КНТЕУ. – 2012, № 2. С. 135 – 144.
5. Бондарець О.В. Специфіка вивчення давньоруських городищ.// Наукові записки. Том.49. Теорія та історія культури , 2006. – С. 76 – 86.
6. Брайчевський М.Ю. Коли я як виник Київ. – К., 1963. – 164 с..
7. Дослідники археології України: енциклопедичний словник-довідник / Г. Г. Мезенцева ; Чернігів: Сіверянська думка, 1997. 205 с.
8. Івакін Г. Історія археологічних досліджень давньоруських поховальних пам'яток Києва.// Древности. 2011. – С. 302 – 311.
9. Історія відділу археології Києва // <http://iananu.org.ua/struktura-ia/naukovi-viddili/viddil-arkheologiji-kieva/istoriya>
10. Карплюк Г. Біля витоків вивчення етногенезу слов'ян// Наукові записки. Том.20. історичні науки. Ч.1. – С. 41 – 45.
11. Курінний П. Історія археологічного знання про Україну. – Мюнхен, 1970 – 138 с.
12. Мартиняк І. Ібн Фадлан про поховальні вірування та обряди східних слов'ян.// Міфологія і фольклор - № 1-2. – 2016ю – С. 136 – 142.
13. Нестуля С. Становлення Всеукраїнського археологічного комітету ВУАН (середина 1920-х років) – Полтава, 1997.
14. Толочко П. Древний Киев. – К., 1976. – 208 с.
15. Шовкопляс І. Г. Археологічні дослідження на Україні (1917 – 1957). К., 1957.
16. Юренко С.П. Археологічні з'їзди в Україні. Київ: Шлях, 2004. 44 с.
17. Словник-довідник з археології / За ред. Н. О. Гаврилюка. Київ: Наукова думка, 1996. 430 с.
18. Нариси стародавньої історії Української РСР. К., 1957.

Додаткова

1. Залізняк Л. Л. Передісторія України. X - V тис. до н. е.- Київ: Бібліотека українця, 1998. - 306с.
2. Котова Н. С. Неолитизация Украины. Луганск: Шлях, 2002. 268 с.
3. Манько В. О. Неоліт Південно-Східної України. Київ: Шлях, 2006. 280 с.
4. Телегін Д. Я. Дніпро-донецька культура: До історії населення епохи неоліту – раннього металу півдня Східної Європи. - К.: Наукова думка, 1968. 258 с.
5. Товкайло М. Т. Неоліт Степового Побужжя. - Київ: Шлях, 2004. - 160 с.
6. Гайко Г. І., Білецький В. С. Історія гірництва: Підручник. Київ-Алчевськ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», видавництво «ЛАДО» ДонДТУ, 2013. 542 с.
7. Станко В.Н. Історія первісного суспільства: Підручник.-К.:Либідь,1999.-240 с.
8. Археология Украинской ССР в 3-х томах. Киев. 1986 год. том 1, с. 86-108
9. Станко В.Н. та ін. Історія первісного суспільства: Підручник.-К.:Либідь,1999.-240 с.
10. Даниленко В. Н. Неолит Украины: Главы древней истории Юго-Восточной Европы. К.: Наукова думка, 1969. — 259 с.
11. Залізняк Л. Л. Передісторія України. X-V тис. до н. е.- Київ: Бібліотека українця, 1998.- 306 с.
12. Манько В. О. Неоліт Південно-Східної України. Київ: Шлях, 2006. 280 с.
13. Телегін Д. Я. Дніпро-донецька культура: До історії населення епохи неоліту – раннього металу півдня Східної Європи. К.: Наукова думка, 1968. 258 с.
14. Станко В.Н. та ін. Історія первісного суспільства: Підручник.-К.:Либідь,1999. - 240 с.

Навчальне видання

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТЬ СТУДЕНТІВ
ІСТОРИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ З ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
«ІСТОРІОГРАФІЯ АРХЕОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

Підписано до друку . Формат 60x84/16. Папір офсетний.

Гарнітура Таймс. Ум.-дрк. арк. 2,9.

Наклад 100. Зам.

Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка

м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40

Свідоцтво про державну реєстрацію:

серія ЖТ №10 від 07.12.2004р.

електронна пошта (E-mail): zu@zu.edu.ua

ДЛЯ ПОДАТОК